

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії та філософії
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
інституту історії та філософії
_____ Ю.В. Подрез

01 жовтня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПРАКТИКА ЄСПЛ

Перший (бакалаврський) рівень

галузь знань: 08 Право
спеціальність: 081 Право
освітньо-професійна програма: Право
Мова навчання: українська

Погоджено
науково-методичною комісією
Навчально-наукового
інституту історії та філософії
28 вересня 2018 р.
Голова: _____ Подрез Ю.В.
к. істор. н., доцент

Суми - 2018

Розробник:

Кучук Андрій Миколайович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри права та методики викладання правознавства

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та методики викладання правознавства

Протокол № 2 від 28 вересня 2018 р.

В.о. завідувача кафедри
кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Іваній

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
2-й		2-й	
Семестр			
3,4-й		3,4-й	
Лекції			
38 год.		10 год.	
Практичні, семінарські			
54 год.		8 год.	
Лабораторні			
Самостійна робота			
84 год.		160 год.	
Консультації:			
4 год.		2 год.	
Загальна кількість годин - 180	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Практика ЄСПЛ» є прикладною правничою дисципліною. Предметом вивчення навчальної дисципліни є діяльність Європейського суду з прав людини.

Навчальна дисципліна «Практика ЄСПЛ» входить до переліку вибіркового компонентів освітньо-професійної програми.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **фахових компетентностей**:

ФК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

ФК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

ФК11. Здатність визначати належні для юридичного аналізу факти.

ФК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

ФК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* формування у студентів когнітивної, соціокультурної, професійної компетентності, що зумовлює необхідність реалізації в правничій діяльності цінностей людської гідності та людських прав;

- *когнітивно-освітня мета*: набуття та поглиблення знань про сутність людських прав, меж їх обмеження, засобів захисту, діяльність Європейського суду з прав людини;

- *професійна мета*: сприяти становленню сучасного висококваліфікованого правника, що уміє організовувати свою діяльність зважаючи на пріоритет людських прав; формувати ціннісні орієнтири здобувачів вищої освіти відповідно до ідеалів верховенства права, дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, поваги до особистості (як вони тлумачаться у практиці Європейського суду з прав людини);

- *виховна мета*: формування гуманістичного, демократичного та загальнокультурного світогляду, патріотичної свідомості громадянина України, виховання поваги до загальнолюдських цінностей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення «Практика ЄСПЛ» доцільно здійснювати або після опанування, або одночасно з вивченням «Теорії держави і права» та «Конституційне право України», «Забезпечення прав людини»

3. Результати навчання за дисципліною

<p>Знання</p>	<p>ПРЗ 1. Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності</p> <p>ПРЗ 2. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності, зокрема на межі предметних галузей</p>	<p>Студент повинен знати на достатньому рівні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - європейські стандарти забезпечення людських прав; - понятійно-категоріальний апарат навчальної дисципліни; - основні положення щодо організації та діяльності ЄСПЛ; - принципи тлумачення, що застосовуються ЄСПЛ.
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин</p> <p>ПРУ 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел</p> <p>ПРУ 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми</p> <p>ПРУ 5. Давати короткий</p>	<p>Студент повинен уміти на достатньому рівні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати практику ЄСПЛ; - застосовувати окремі рішення ЄСПЛ як основу для прийняття рішення у юридичній справі; - визначати напрями покращення правової захищеності особи; - приймати правові рішення,

	<p>висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю</p> <p>ПРУ 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин</p> <p>ПРУ 15. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки</p> <p>ПРУ 17. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях</p>	<p>ураховуючи необхідність імплементації людських прав;</p> <p>- застосовувати практику ЄСПЛ для аналізу правомірності / неправомірності обмеження прав людини національною владою</p>
Комунікація	<p>ПРА 1. Усвідомлювати соціальну значущість майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності</p>	<p>Студент повинен володіти на достатньому рівні:</p> <p>- здатністю критично оцінювати існуючу практику щодо забезпечення людських прав у правничій діяльності.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Тестові завдання з вибірковими відповідями	Тестові завдання з конструйованими відповідями	Тестові завдання з відповідями змішаного характеру
A	Обрано 100% правильних відповідей	Студент повністю розуміє зміст поставленого питання, оцінює поставлену проблему правильно й повно відповідає на запитання.	10% неповних відповідей.
B	Обрано до 10% неправильних відповідей, решта	Студент загалом правильно оцінює поставлену проблему,	Обрано 20% неправильних відповідей і 10% неповних

	відповідей правильні	здебільшого правильно й повно відповідає на запитання, допускає поодинокі огріхи, до 10% неправильних відповідей.	відповідей (20%/10%).
С	Обрано до 20% неправильних відповідей, решта відповідей правильні	Студент загалом правильно оцінює поставлену проблему, здебільшого правильно відповідає на запитання, допускає поодинокі огріхи, до 20% неправильних відповідей або 10% неправильних і 20% неповних.	Обрано 30% неправильних відповідей і 20% неповних відповідей (30%/20%).
Д	Обрано 30% – 40% неправильних відповідей, решта відповідей правильна.	Студент загалом правильно розуміє проблему, розуміє тему, непоодинокі неправильні відповіді або ж значна кількість неповних відповідей (40%/0, 30%/10%, 20%/30%).	Обрано до 40% неправильних відповідей або 30% неправильних і 30% неточних відповідей (40%/0, 30%/30%).
Е	Обрано 30% – 50% неправильних відповідей, решта відповідей правильна.	Студент загалом правильно розуміє проблему, непоодинокі неправильні відповіді або ж значна кількість неповних відповідей (50%/0, 40%/20%, 30%/40%).	Обрано до 60% неправильних відповідей або 50% неправильних і 30% неточних відповідей (60%/0, 50%/30%).
Ф	Обрано 60% неправильних відповідей.	Відповіді студента свідчать, що більша частина	Обрано 70% неправильних відповідей або 60%

		матеріалу ним не засвоєна (60% неправильних відповідей)	неправильних і 50% неточних відповідей (70%/0,60%/50%).
FX	Обрано 70% і більше неправильних відповідей	Студент здатний правильно відповісти лише на деякі із запропонованих запитань – 70% і більше неправильних відповідей	Обрано 80% неправильних відповідей або 70% неправильних і 50% неточних відповідей (80%/0, 70%/50%).

**Розподіл балів
Денна форма навчання**

Поточний контроль						Разом	Сума
Розділ 1					Розділ 2		
1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1		
Поточний контроль						65	100
10	10	10	10	10	15		
Контроль самостійної роботи						35	
6	6	6	6	6	5		

Поточний контроль					Разом	Сума
Розділ 2						
2.2	2.3	2.4	2.5	2.6		
Поточний контроль					70	100
15	15	15	15	10		
Контроль самостійної роботи					30	
6	6	6	6	6		

Заочна форма навчання

Поточний контроль						Разом	Сума
Розділ 1					Розділ 2		
1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1		
Поточний контроль						30	100
		15	15				
Контроль самостійної роботи						70	
12	13	10	10	12	13		

Поточний контроль					Разом	Сума
Розділ 2						
2.2	2.3	2.4	2.5	2.6		
Поточний контроль					30	100
	15	15				
Контроль самостійної роботи					70	
14	14	14	14	14		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи. Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **65/70 балів (30 балів - для студентів заочної форми навчання):** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **35/30 балів (70 балів - для студентів заочної форми навчання):** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготування рефератів, есе тощо).

Разом - **100 балів.**

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни є:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом

індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Практика ЄСПЛ» складається з двох розділів, в якому розкривається організація діяльності та прецедент на практика ЄСПЛ.

Розділ 1. Загальна характеристика європейської системи захисту прав людини.

Розділ 2. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1. Загальна характеристика європейської системи захисту прав людини.

Тема 1.1. Загальна характеристика Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод – джерело Європейського права та правозастосовної діяльності Європейського Суду з прав людини.

Конвенційні норми та їх класифікація. Організаційно-правові та матеріально-правові норми. Протоколи до Конвенції.

Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод як міжнародний договір.

Ієрархія прав. Абсолютні права. Права, що відносяться до здійснення правосуддя. Права з внутрішніми обмеженнями. Баланс прав.

Поняття пропорційності в Європейському праві.

Автономні поняття: катування, нелюдське поводження, моральна та фізична недоторканність, обвинувачення, суб'єкт кримінального

обвинувачення, ефективність прав, якість закону, приватне життя, рівність можливостей.

Тлумачення норм та понять Європейської Конвенції.

Права і свободи людини, які підлягають захисту в Європейському суді з прав людини. Право на життя, заборона катувань, заборона рабства та примусової праці, право на свободу та особисту недоторканність, право на справедливий судовий розгляд, право на повагу до приватного і сімейного життя, свобода думки, совісті і віросповідання, свобода виявлення поглядів, свобода зібрань та об'єднання, право на шлюб, право на ефективний засіб правового захисту, заборона дискримінації. Право на вільне володіння майном, право на освіту, право на вільні вибори. Свобода пересування.

Процедурні гарантії, що стосуються вислання і ноземців, право на оскарження у кримінальних справах, відшкодування за судову помилку, право не бути притягнутим до суду або покараним двічі, рівність чоловіка та жінки.

Тема 1.2. Європейський суд з прав людини: загальна характеристика

Утворення Суду. Місцезнаходження. Історичні періоди становлення та реформування Суду. Територіальна юрисдикція Суду. Компетенція Суду та фактор часу. Види спорів, що розглядаються Судом. Міждержавні спори. Спори на підставі індивідуальних скарг. Держава - відповідач. Компетенція Суду та національне право. Принцип субсидіарності та відмова від абстрактного контролю. Вичерпання внутрішніх правових засобів. Суддівський корпус (склад Суду). Принцип прийнятності судової практики. Принцип омолодження складу Суду. Принцип збалансування представництва. Принцип несумісності. Принцип старшинства. Вимоги до суддів. Порядок обрання. Термін повноважень. Статус суддів. Незалежність, незмінність, недоторканність. Невтручання в діяльність суддів. Гарантії незалежності суддів.

Пленарні засідання Суду як вищого розпорядчого органу: склад, компетенція. Голова Суду. Компетенція голови Суду. Здійснення організаційно - розпорядчих, управлінських, представницьких і судових функцій. Замісники голови Суду. Секції Суду. Склад і кількість секцій. Порядок утворення та функції. Палати Суду. Розгляд конкретних справ з винесенням рішення по суті як основна функція Палат. Велика Палата Суду як вища судова інстанція в рамках суду, її склад. Виконання функцій суду другої інстанції.

Особливості функцій - тлумачення та застосування Конвенції. Комітети, їх види та функції, що ними здійснюються. Комітети з „фільтрування” як перша інстанція у прийнятті рішення про прийнятність звернень до Суду. Секретаріат Суду.

Тема 1.3. Правове регулювання процедури звернення до Європейського суду з прав людини.

Принципи прийнятності звернень.

Критерії прийнятності: обставини часу (*ratione temporis*), обставини місця (*ratione loci*), обставини по суті (*ratione materiae*), обставини особи (*ratione personae*), вичерпання внутрішніх засобів правового захисту, шестимісячний термін звернення, обґрунтованість скарги, неприпустимість анонімності скарги, неприпустимість зловживання правом на звернення, повторність скарги.

Критерій суті звернення: можливість звернення лише у зв'язку з тими порушеннями прав, які передбачені Конвенцією та Протоколами до неї.

Критерій особи: можливість звернення не залежить від фактів громадянства та громадянської дієздатності, а також від того, звертається зі скаргою фізична або юридична особа (у тому числі релігійні об'єднання). Залежність порядку вичерпання внутрішніх засобів правового захисту від судової, адміністративної систем і існуючого в кожній державі процесуального порядку розгляду справ. Ефективність внутрішніх засобів правового захисту (перша інстанція, апеляційна інстанція, розгляд справ в касаційному порядку, перегляд справи в порядку нагляду).

Критерій позитивності обставин.

Критерій незалежності та неупередженості Суду.

Критерій розумного терміну.

Звернення до Суду та попереднє вивчення справи. Вимоги та форма звернення до Суду. Реєстрація та відмова в реєстрації звернення. Обмін змагальними паперами. Терміни та форма подання пояснень і документів. Показання свідків і експертні висновки. Дружнє або мирове врегулювання. Вимоги до мирової угоди. Умови визнання мирової угоди Судом.

Судові слухання. Відкриті публічні слухання. Слухання без участі сторін. Підготовчі засідання Суду. Регламент.

Тема 1.4. Тлумачення Конвенції ЄСПЛ

Поняття тлумачення, інтерпретації норм ЄКПЛ. Повноваження, компетенція у тлумаченні норм ЄКПЛ. Тлумачення за принципом «живого дерева». Юридична сила тлумачення норм ЄКПЛ. *Nulum crimen sine lege* та зворотна сила закону. Принцип *non bis in idem*.

Тема 1.5. Юридична природа рішень ЄСПЛ.

Рішення Суду. Зміст наступних розділів Рішення Суду: „Процедура”, „Факти”, „Право”, „Постанова”. Підписання рішення Суду. Види рішень (щодо прийнятності або по суті справи). Консультаційні висновки. Публікація судових рішень. Виконання рішень. Окремі думки Суддів. Особиста думка. Думка, що співпадає. Особливості розгляду міждержавних спорів.

Поняття прецедентного права ЄСПЛ. Визначення прецедентного характеру рішень ЄСПЛ.

Розділ 2. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини

Тема 2.1. Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту особистих прав, що забезпечують природне існування фізичної особи.

Право на життя в рішеннях Європейського суду з прав людини. Право на захист від катувань, нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження або покарання в рішеннях Європейського суду з прав людини. Заборона рабства та примусової праці. Право на свободу в рішеннях Європейського суду з прав людини.

Тема 2.2. Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту особистих прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

Право на справедливий судовий розгляд в рішеннях Європейського суду з прав людини. Право на повагу до приватного життя в рішеннях Європейського суду з прав людини. Право на сімейне життя та визначення сім'ї. Свобода думки, совісті і віросповідання в рішеннях Європейського суду з прав людини. Свобода вираження поглядів у системі Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Тема 2.3. Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту політичних та соціально-економічних прав особи.

Свобода мирних зібрань та об'єднань в рішеннях Європейського суду з прав людини. Право на вільні вибори. Захист права власності в рішеннях Європейського суду з прав людини. Захист права на пільги. Поняття пільг та привілеїв в практиці Європейського суду з прав людини.

Тема 2.4 Практика застосування Європейським судом з прав людини окремих статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї.

Право на вільні вибори у практиці Суду. Вимоги до проведення виборів. Загальна характеристика практики застосування Судом матеріальних норм протоколів до Конвенції. Заборона рабства та примусової праці у практиці Європейського суду з прав людини. Поняття рабства та примусової праці Гарантії ст. 4 Конвенції. Позитивні обов'язки держави, згідно зі ст. 4 Конвенції Зміст принципу «жодного покарання без закону» у практиці Суду. Сфера дії та межі ст. 7 Конвенції. Обов'язки держави згідно зі ст. 7 Конвенції. Поняття шлюбу у практиці Суду; Сфера дії та межі ст. 12 Конвенції

Тема 2.5. Виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини в Україні.

Порядок звернення рішення Європейського суду з прав людини до виконання в частині виплати відшкодування. Поняття та механізми вжиття державою заходів загального характеру на забезпечення виконання положень Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Правовий статус Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання рішення Європейського суду з прав людини. Застосування судами Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.

Тема 2.6. «Пілотні рішення» ЄСПЛ.

Винесення пілотних рішень. Поняття «пілотних рішень». Процедура прийняття «пілотних рішень». Юридичні наслідки «пілотних рішень». «Пілотні рішення» проти України.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
Тема 1.1. Загальна характеристика Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.	14	2	4			8	16	2				14
Тема 1.2. Європейський суд з прав людини: загальна характеристика	16	4	4			8	16	2				14
Тема 1.3. Правове регулювання процедури звернення до Європейського суду з прав людини	16	4	4			8	16		2			14
Тема 1.4. Тлумачення Конвенції ЄСПЛ	16	4	4			8	16		2			14
Тема 1.5. Юридична природа рішень ЄСПЛ	16	4	4			8	16	2				14

Тема 2.1. Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту особистих прав, що забезпечують природне існування фізичної особи	18	4	6			8	15					15
Тема 2.2. Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту особистих прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи	17	4	6			7	17	2				15
Тема 2.3. Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту політичних та соціально-економічних прав особи	17	4	6			7	17	2				15
Тема 2.4 Практика застосування Європейським судом з прав людини окремих статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї	17	4	6			7	17	2				15
Тема 2.5. Виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини в	15	2	6			7	17	2				15

Україні.												
Тема 2.6. «Пілотні рішення» ЄСПЛ.	14	2	4			8	15					15
	4				4		2				2	
Усього годин	180	38	54		4	84	180	10	8		2	160

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Загальна характеристика Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод	4	
2	Європейський суд з прав людини: загальна характеристика	4	
3	Правове регулювання процедури звернення до Європейського суду з прав людини	4	2
4	Тлумачення Конвенції ЄСПЛ	4	2
5	Юридична природа рішень ЄСПЛ	4	
6	Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту особистих прав, що забезпечують природне існування фізичної особи	6	
7	Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту особистих прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи	6	
8	Рішення Європейського суду з прав людини щодо захисту політичних та соціально-економічних прав особи	6	2
9	Практика застосування Європейським судом з прав людини окремих статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї	6	2
10	Виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини в Україні	6	
11	«Пілотні рішення» ЄСПЛ.	4	
Разом		54	8

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Конституція України;
2. Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р. № 47/33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/go/995_225.
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_004.
5. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085.
6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
7. Про безоплатну правову допомогу. Закон України від 2 червня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 51. – Ст. 2009.
8. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13 січня 2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 10 – Ст. 446.
9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
10. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Афанасьєв проти України» від 5 квітня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_239.
11. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Балицький проти України» від 3 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_726.
12. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Григор'єв проти України» від 15 травня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_833
13. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Леонід Лазаренко проти України» від 28 січня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_688.
14. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_683.
15. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Омельченко проти України» від 17 липня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_a19.
16. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Савіцький проти України» від 26 жовтня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_878.

17. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Яременко проти України» від 3 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_405.

18. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Тихонов проти України» від 10 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_405.

Додаткові:

1. Забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів: за міжнародними стандартами [Текст]: Навч.-довідк. посібн. / Т.О. Проценко, А.О. Мартиненко, О.І. Логвиненко, Ю.Л. Белоусов, О.М. Демянко, Т.І. Шапочка. – К. : ДНДІ МВС України, 2009. – 52 с.

2. Права людини у діяльності міліції: Навчальний посібник / Кол. авт., за заг. ред. Акад. АПрН України, д-ра юрид. наук, проф. О.О. Погребного та співголови Харківської правозахисної групи канд. техн. наук Є.Ю. Захарова. – Харків: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2006. – 216 с.

3. Адвокация: права ребенка. Методическое пособие / Общая редакция, составление: Пишкова О.В., Радевич А.Ф. – М.: Права человека, 2007. – 112 с.

4. Аннеке Оссе Принципы деятельности полиции. Методическое пособие по правам человека. / Перевод на русский язык Н. Ишевской, М. Кузнецовой, О. Шарп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://amnesty.org.ru/keepme/understanding_policing_ru.pdf.

5. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246с.

6. Понимаем права человека. Руководство по образованию в области прав человека. Русская версия данного Руководства была издана ОБСЕ/БДИПЧ при финансовой поддержке правительства Австрии, 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.etc-graz.at/typo3/fileadmin/user_upload/ETC-Hauptseite/manual/versionen/russian/01_Introduction.pdf.

7. Руководство по применению ст. 5 Конвенции. Право на свободу и личную неприкосновенность. Совет Европы/Европейский Суд по правам человека, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.echr.coe.int (Case-Law - Case-Law Analysis - Case-Law Guides).

8. Frédéric Edel. Case law of the European Court of Human Rights relating to discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity. Research Fellow, National School of Administration. Teaching Fellow in public law, University of Strasbourg, 2015.

9. Ахтирська Н.М., Касько В.В., Маланчук Б.А., Мелікян А., Пошва Б.М., Фулей Т.І., Шукліна Н.Г. Застосування в Україні європейських стандартів протидії жорстокому поводженню і безкарності: науково-

практичний посібник для суддів / За заг. ред. проф. Маляренка В.Т. — К.: «К.І.С», 2011. — 320 с.

10. Бущенко А.П. Проти катувань. Стаття 3 Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Систематизований дайджест рішень Європейського суду з прав людини. / Харківська правозахисна група; Худож.-оформлювач Б.Є. Захаров. – Харків: Фоліо, 2005. – 288 с.

11. Введение в права человека / Ред. кол. Кнут В. Бергем, Гуннар М. Карлсен, Беата Слюдар. – Осло: Норвежский Хельсинский Комитет по права человека, 2003.

12. Головатий С.П. Верховенство права. У 3-х книгах. Київ: «Фенікс», 2006. 1730 с.

13. Головатий С.П. Про людські права: курс лекцій. Київ: Дух і Літера, 2016, 760 с.

14. Ковальски М. Уважение личной и семейной жизни, жилища и корреспонденции на основании ст. 8 европейской конвенции прав человека – основные проблемы. – Варшава: Хельсинкский Фонд по Правам Человека, 2007. – 68 с.

15. Мельник Р.С. Право на свободу мирних зібрань: теорія і практика. – К., 2015. – 168 с.

16. Права людини й оновлення Конституції України: Колективна монографія / Праці лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. – Львів: Малий видавничий центр юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, 2011. – Вип. 5. – 184 с.

17. Проблематика етнічного профайлінгу в діяльності поліції: аналіз сучасної західної літератури. Науково-практичне видання / За заг. ред. Дж. Перліна, упор. О.А.Мартиненко та Ю.Л.Белоусов. – Львів: Астролябія, 2010. – 632 с.

18. Стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: стандарти застосування при здійсненні правосуддя / Автори: Н. Ахтпрська, В. Філатов, Т. Фулей, Х. Хембах. — К.: Істина, 2011. — 200 с.

19. Фулей Т.І. Свобода мирних зібрань: науково-методичний посібник для суддів / Т. І. Фулей. — Київ : Фенікс, 2014. — 112 с.

20. Права людини : Концепції, підходи, реалізація : Пер. з англ. / Під ред. Б. Зізік; гол. ред. серії і автор передм. Дж. Перлін; наук. ред. В. Дубровський. – К. : вид-во «Ай Бі», 2003. – 263 с.

Інформаційні ресурси:

1. Lex: правовою портал: http://ukr-pravo.at.ua/index/porivnjalne_pravoznavstvo_novij_pidruchnik_z_porivnjalnogo_pravoznavstva/0-4320

2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій: <http://ials.sas.ac.uk/library/library.asp>

3. Підручники онлайн: <http://textbooks.net.ua/content/section/29/35/>

4. Портал «Право України»: <http://pravo-ukraine.org.ua/resyrsi/biblioteka/sravnitelnoe-pravovedenie/6869-porivnyalne-pravoznavstvo-pidruchnik-sajidov-a-x>

5. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету: <http://library.law.yale.edu/>

6. Юридичний портал: навчальна і довідкова література: <http://yport.inf.ua/sravnitelnoe-pravovedenie-osnovnyie-pravovyie.html>.